

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2018

VEZÉRELVEK A FELTÁRT ERDŐK FELUJITÁSÁNÁL

IRTA

KAÁN KÁROLY

Különlenyomat az Erdészeti Lapok“ 1903. évi 6. számából

A. k. 2168. n.

BUDAPEST

“PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
NYOMÁSA

VISSZÉRTÉK
A FÉLTART ERDŐK
FELTARTÁSÁNAK

1871
KÁLY K. ROJY

Magyarországi Erdészeti Múzeum, Budapest, 1908. évi 6. számú kiadás

1871. A. K. 2168. n.

ERDŐTARTÁS
ERDŐTARTÁS
ERDŐTARTÁS

Az erdőfeltárás munkájával ledőlnek azon utolsó kételyek vagy tényleges nehézségek, melyek miatt az erdőbirtokos a hegyvidékek tülevelü, lombos vagy akár lombossal vegyes tülevelü erdősegeinek természetes felújítása elé hosszabb idő óta majdnem kizárólagosan a mesterséges erdőtelepítést helyezte, s ennek alapján kérelhetetlenül tarra vágatta az erdőt, mely annak idején jórészt az anyafák aláhulló magjából keletkezett.

A természetes erdőfelújításnak finomított, s az anyatermészet utánzásából keletkezett eljárásai bevonulnak az erdőgazdaságba, hogy a mesterséges felújításnak itt-ott igényelt alkalmazása, esetleg támogatása mellett, vagy anélkül a jövő erdősegeinek alapját természetszerűen biztosítsák. Nem kizárólagos szerepet követel tehát a természetes erdőfelújítás a hegyvidéki feltárt erdőkben, *de feltétlen előjogot a mesterséges fölött.*

A helyi viszonyok, az erdőgazda tapasztalt szeme és jól megfontolt ítélete írják elő esetről-esetre az eljárást, melynél mindenkor irányadó az a vezérelv, hogy *ahol lehet, a természet munkájának támogatása mesterkedés nélkül vétessék igénybe.*

Mindezt lehetővé teszik az erdőfeltárással kiépült fát kihozó és szállító berendezések, és mindezt sürgetően kívánatossá teszik a tarvágásokkal járó szomorú tapasztalatok, vagy legalább is indokolják a nem egy helyütt ily értelemben és immár nagy arányokban üzött gazdálkodás pénzügyi és gazdasági eredményei, amint azt az Erdészeti Lapok 1903. évi V. füzetében „A Schwarzwald szálalóvágásos

haszonfagazdaságáról“ irt értekezésemmel is beigazolni igyekeztem.

A külföldön végzett tanulmányutamon tapasztaltak alapján feljegyezni kívánom, hogy ez a szellem lengi át manapság nemcsak a részemről is beutazott Dél-Németország*) összes tartományait, de hasonlót találtam Schweizban, sőt az osztrák alpeseknek még azon részében is mindenfelé, hol a faanyagok csak legutóbb beszüntetett vizen való szállításával vonult ki a tarvágásos üzemmódok sablonos rendszere a hegyvidék erdőgazdaságaiból.

Sőt Galicziában és Bukovinában is, hol csak alig tették meg az Erdészeti Lapok 1902. évi I. füzetében ismertetett feltárási munkálatokhoz az első csákányvágást, az osztrák birodalmi erdészeti egyesületnek Czernovitzban 1897. június 20-án tartott közgyűlésén az osztrák erdőgazdák oly spontán módon, s oly egybehangzóan nyilatkoztak meg a természetes felújító módok mellett, hogy e nap bizonyára nevezetes lesz Bukovina erdőgazdaságának történelmében.

Ha gonddal átolvassuk a fölötte érdekes közgyűlés jegyzőkönyvét, az osztrák erdészet jelesei, egy Dimitz, Guttenberg stb. nyilatkozatában**) egybehangzó véleményt találunk arra nézve, hogy a bukovinai erdők megkezdett feltárását nemcsak egyhanguan helyeslik az erdőgazdák,

*) Elsass-Lotharingia, Baden, Württemberg, Bajorország.

**) Dimitz udvari tanácsos: Nem erdőgazda az, aki nem vonzódik a természetes felújítás módjához, melyet mi mindjobban becsülni tanulunk.

Guttenberg udv. tanácsos: Láthattuk (Bukovinában) zárt erdőkben, hogy küzd az alátelepült fiatalos a világosságért, láthattuk, hogy a természet mint jár kezére az erdőgazdának a felújításnál; de ez is támogatja a természetet nagyszerű munkájában. És éppen ez a feladata az erdőgazdának s azt tekintjük a jövőre nézve az itteni viszonyokat illetőleg megfelelőbbnek, hogy célját kétoldalunak tekintse s az állabok lehetőleg belterjes kihasználása mellett egyben azok felújításáról se felejtkezzék meg.

de annak siettetett keresztülvitelét óhajtandónak is jelzik, mert *cb'en látják a többek között teljes biztosítékát annak, hogy a természetes erdőfelújítás mindenütt ott, hol az előfeltételek megadattak, alkalmaztatni fog!* Sürgetik azonban, hogy a gazdálkodónak szabad kéz nyujtassék munkája keresztülvitelében, s ne kössék békóba sablonos gazdasági szabályok legnemesebb intencióit. Indítványozzák, hogy a jelenlegi sz. rződéses rendszer alapján a vállalkozók részéről eszközölt tarvágások megszüntetésével a feltárás alatt levő erdőkben itt-ott már megkezdett házilagos faanyagtermelés jusson mielőbb az egész vonalon előtérbe s így a használatokkal az erdőfelújítás érdeke s az erdőgazdálkodás nemesebb intenciói is érvényesülhessenek.

Az osztrák erdőgazdáknak ezen megnyilatkozása csak gyenge visszhangja azon modern és egészséges eszméknek, melyek az erdőgazdasági elvek ősz termőföldjén, a német birodalom déli tartományaiban érvényesülve és lábrakapva, az osztrák tartományokon át már ime kelet felé törnek.

A dél-német tartományokban most már évtizedes tapasztalatok állanak rendelkezésre arra nézve, hogy a belterjesen üzött erdőgazdaságban érvényre jutott e modernebb felfogások a hozzájuk fűzött várakozásoknak mértéken felül megfelelnek. Hogy az ember működése ezzel a természet nagy munkájának nyomdokán járva, annak támaszául és istápolására szolgálhat.

Általánosan tapasztaltam ugyanis azon nézet érvényre jutását, hogy amint a természet a maga munkájában nem ismer sablonos rendszabályokat, úgy *a felújítás eljárásait is szoros rendszabályok közé szorítani, azokat szigoruan előirt formákban általánosítani nem szabad.* Az előírások a gazdálkodónak iránynt mutassanak, de ne verjék békóba kezeit, hogy a helyi tapasztalatok nyomán alkotott egészséges

felfogásai érvényre jussanak. Szabjanak olyan határokat, melyek között szabadon mozogva, a szakértelem ne utalassék általános elvek betűszerinti értelmezésére.

Ne kényszerítettessék pl. akár más fanemek elegyében luczfenyvest telepíteni ott, ahol a jegenyefenyő talán a bükkal elegyesen a legmegfelelőbb termőhelyét találja és irthassa pl. bizonyos fokig a tulságosan megtelepedő jegenyefenyőt ott, ahol a tölgygyel való elegyében annak teljes elnyomására vezet.

Használhasson pl. tülevelüekben, de akár a lombosokban is ha kell egy évtizedet meghaladó időn át mindaddig, a míg a haszonfának tömeggyarapodásához kötött czélok*) és ezzel kapcsolatban esetleg a felujítás érdekei**) azt megkívánják és legyen módjában, pl. hogy az elegy biztosítása érdekében lehetőleg gyorsan és már akkor távolíthasson el valamely főhasználatra előirt elegyetlen bükköst, amikor alatta csak foltokban jelentkezik még a fiatalos, hogy a hézagok közé ugyancsak csoportosan más fanemet, bizonyára tülevelüt telepíthessen meg mesterséges uton. És amíg a bükköst bizonyos adott körülmények között így ujítja fel az erdőgazda, nyilják nekik mód ahhoz, hogy egyebütt megfelelő körülmények között alátelítést alkalmazzhasson s csak annak biztos sikere után fejezhesse be a vágás főhasználatát.

Ne kényszerítettessék pl. jegenyefenyőt és luczfenyőt egyenként vagy soronként keverni a mesterséges erdőtelepítésnél, mikor a fanemek csoportos elegyítése megfelelőbb; és ne legyen kénytelen vörösfenyőt csoportokban vagy sorokban elegyíteni más fanemek közé, mikor egyéb

*) Lásd „A Schwarzwald szálalóvágásos haszonfagazdaságáról“ írott értekezésemet. Erdészeti Lapok. 1903. V. füzet.

**) Pl. gyér magtermés okából.

tülevelüek között éppen e fanemnek egyenként való elgyitése már a kardalakuság elkerülése céljából is a legcélhoz vezetőbb.

Különböző körülmények kivánta ilyen és hasonló, de változatos eljárások mellett mindennek daczára a gazdálkodás iránya egy lehet, melynek célja, hogy *a fanemek természetes igényeinek s azok termelőképességének szigoru szemmeltartása mellett a kihasználás az állabok legnagyobb jövedelmét biztosítsa s e gazdálkodás közben a felujulás a legcsekélyebb kiadásokkal s akként történjék, amint az a helyi természetes körülményeknek s az okszerű gazdálkodás jövő céljainak leginkább megfelel.*

Mi sem természetesebb tehát, minthogy a talajból várható legnagyobb tiszta jövedelem elveire alapított elméletek (Bodenreinertragstheorie) ilyen irányzat mellett háttérbe szorulnak. Helyet adnak a helyességében immár beigazoltnak tekinthető azon gazdasági tételnek, hogy *a talaj és az erdő járadékát elválasztani nem lehet, vagyis, hogy a gazdasági eredmények maximumát a talajnak és az erdőnek együttes járadékában találhatjuk fel.*

Szászország erdőgazdasága a talajból várható legnagyobb tiszta jövedelem elérésére alapított irányelveivel hovatovább egészen magára marad Európában. A délnémet tartományokban,*) sőt az osztrák örökös tartományokban is már általánossá válik az a nézet, hogy nem igazolt a szigoruan pénzügyi alapra fektetett erdőgazdaság, mely a talajból várja a legnagyobb hasznot. Immár szilárd meggyőződésé alakult ki az a felfogás, hogy *a reánk maradt erdőnek fejlesztése, gyarapítása, jövedelmezőbbé tétele, az erdőtalaj ápolása és termőerejében való fenn-*

*) Elsass-Lotharingia, Baden, Württemberg, Bajorország.

tartása az a legjobban megfelelő mód, mely az erdőnek okszerű használata és a természet törvényeinek leginkább megfelelő felujtása mellett a közgazdasági szempontokat is kielégítő sikereket biztosíthat. Hogy azután e mellett a magángazdasági érdekek megfelelő kielégítése sem marad el, arra „A Schwarzwald száraló-vágásos haszonfagazdaságáról“ czimen az Erdészeti Lapok 1903. évi május havi számában irt értekezésem is szolgálhat tanubizonyiságul.

Haszonfagazdaság, a hegyvidéki erdők természetes felujtása, elegyes és elegyetlen állabok váltakozása, czélba vett állabátalakítások s így az elegyetlen fanemű állabok elegyessé tétele stb. a kaleidoskop váltakozásában fokozzák a gazdálkodás sokoldaluságát, igénybe veszik a gazdaság vezetőjének tudását s következetesen arra utalják, hogy a természet törvényeit, azok helyi nyilvánulásait megismerje s mindennek tanulmányozását legfontosabb feladatának tekintse. *)

Visszanyeri ekként az erdő sokoldalú szerepét a természet háztartásában. Eltűnnek hovatovább az elegyetlen és teljesen egykoru állabok, melyek létjoga a természetességgel ellenkezik s melyeken első sorban a természet bosszulja meg magát.

Az elegyetlen állabokat fenyegető veszélyek (fagy, széldöntés, hótörés, hónyomás, tűzvész, rovarkárok stb.) köztudomásuak. Az újabb irodalom sokoldaluan világította már meg azokat s e tárgyban Vadas „Erdőműveléstan-“ a is bővebb felvilágosításokat nyújt (150. l.). Ujat e tárgyban éppen ez okból fel nem jegyezhetek. Felemlíteni

*) Ha az erdőfelujtás egész teendője tarvágásoknak lucz- és erdei fenyővel való beültetésére szorítkozik, úgy az erdőgazda, legalább felerészben, egyszerű, a sablonok szerint dolgozó kertész munkáját végzi. Dr. Gayer. Der Waldbau 1880. 520. l.

kivánom azonban mégis, hogy Mayr dr. müncheni egyetemi tanár az ebersbergi erdőhivatal kerületében tett egy kiránduláson, melyen meghívására én is részt vettem, hallgatóinak adott magyarázatában nyílt és határozott kifejezést adott azon nézetének, hogy Bajorországban az apácza-gyaponcz okozta óriás károkat első sorban is a luczállabok majdnem kizárólag elegyetlen voltának tudja be.

Beigazolódik mindenfelé és meg is győződtem arról lépten-nyomon egész utamon, hogy *minden fanem felújítható természetes uton a maga termőhelyén.* Így pl. Baden nagyhercezség st.-blasieni és wolfsbodeni főerdészségében, Württemberg baiersbronni főerdészségében elegyetlen luczosok nem egy kifogástalanul sikeres felújítására akadtam.**) A Salzkammergut mitterndorfi erdőgondnokságában vörösfenyővel elegyes luczosnak természetes felújítását láttam. Sőt felemlíteni kívánom e helyütt (bár ez éppen nem feltárt erdőkből vett adat és közvetlenül ide sem tartozik), hogy Boszniában, ott hol ember keze csak szállással működött, láttam a Boszna folyó mellékágának, a Gostovicsnak vizkörnyékében 800—900 m. tengerfölötti magasságban, hogy mily sikeresen ujul fel az erdei és feketefenyő nagyobb csoportokban a maga természetes útján.*)

Érvényesül a természet utánzásából eredt ama fel fogás, mely közvetett vagy közvetlen uton szerepre juttatja az állabalakításában *azokat a fanemekeket is, melyek ellen a tarvágásos erdőgazdaság legtöbbnyire irtóháborút folytatott* s melyek talajvédelem, vagy a közvetlen haszon emelése céljából jogosan helyet nyernek az erdőben.

**) L. e tárgyban Vadas „Erdőműveléstan“-át is az 549. oldalon.

*) E tárgyban különben a Dunántul stájer határszéli része is szolgálhat szép példákkal.

Érdekes e tekintelben az a szerep, melyhez a dél-német tartományokban hova-tovább nagyobb mértékben jut a bükk az állabalakításnál. Köztudomásu, hogy Gayer a bükköt az erdők tápláló anyjának nevezi és méltán.***) Az a harc, mely a bükkért és bükk ellen folyt a német erdészeti irodalomban, a bükk barátainak győzelmével végződött s most már — mondhatnók — általános a bükk tisztelete s hivatásszerű szerepe az erdőgazdaságban. *Nem a bükk-állabok fenntartásáról, sem ilyenek telepítéséről van itt szó, de a bükknek azon jótékony hatásáról, mely különösen a tülevelűek elegyében érvényesül.* Az elegyítés nem tekint a bükkből várható még aránytalanul kicsiny haszonra, de irányul éppen azon közvetett előnyök javára, melyeket a bükk az annyi sok oldalról veszélyeztetett tülevelű állabok nevelésénél, ápolásánál és fenntartásánál nyújt.

Nem terjeszkedem itt ki a bükk ezen szerepnél nyilvánuló azon jó tulajdonságainak taglalására, melyeket a talaj termelő képességének állandó javításában és fenntartásában, a tülevelűeknek az állabok egész életén át nyújtott védelemben, sőt nevelésében, s így az erdőgazdaság biztos működésének érdekében kifejti.

Nem részletezem azon eljárásokat sem, melyek a bükk elegyülés kivitelét és sikerét biztosítani ígérik. Csak jelezni kívánom azon általánossá váló gazdasági eljárást, mely a bükknek a természetnyújtotta példák alapján visszaadja fontos és jogos szerepét a belterjes erdőgazdaságban.

Mindezen s még egyéb életerős elvei a hegyvidéki feltárt erdők intenzív gazdaságának a siker érdekében feltételül szabják, hogy az ekként annyira egybefüggő és egygyéforrt kihasználást és felujtitást a gazdálkodó maga

**) Forstwissenschaftliches Centralblatt 1897. 9—10. füzet 486. l.

yégezse s a vevőt, kit más érdekek vezérelnek, minden esetben kizárja az anyagtermelés és kihozás munkájából. Széleskörű ismeretek, kellő tapasztalat, önálló munkakör, odaadó tevékenység s az ily irányban szoktatott és kitanított jó erdőmunkások, feltételei a sikernek.

Nálunk ez elvek érvényesülésének kitünő talaj kínálkozik! Nem is kételkedem, hogy amint birtokosaink a modern és egyben technikai értelemben vett erdőfeltárás eszméinek érvényt szereznek az erdőgazdaságban, úgy az épülő utak nyomán e gazdasági elvek is akadálytalanul bevonulnak majd a magyar hegykoszoru erdősegeibe.

!?, Rend a hegykoszoru területén és az 1945-48 évi területén az 1953-ig való irányzatot!

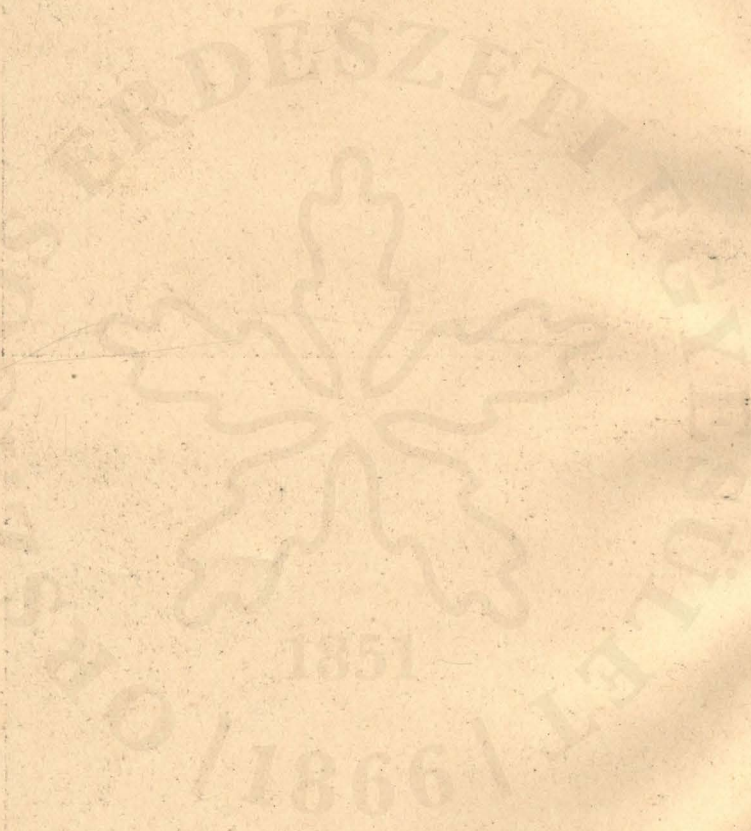
Luczfenyves természetes felújítása.

(St. Blasien, Schwarzwald. — Kaán K. felvétele.)

Lucz-, jegenye- és vörösfenyő-állab természetes felújítása.

(Mitterndorf, Salzkammergut. — Kaán K. felvétele.)

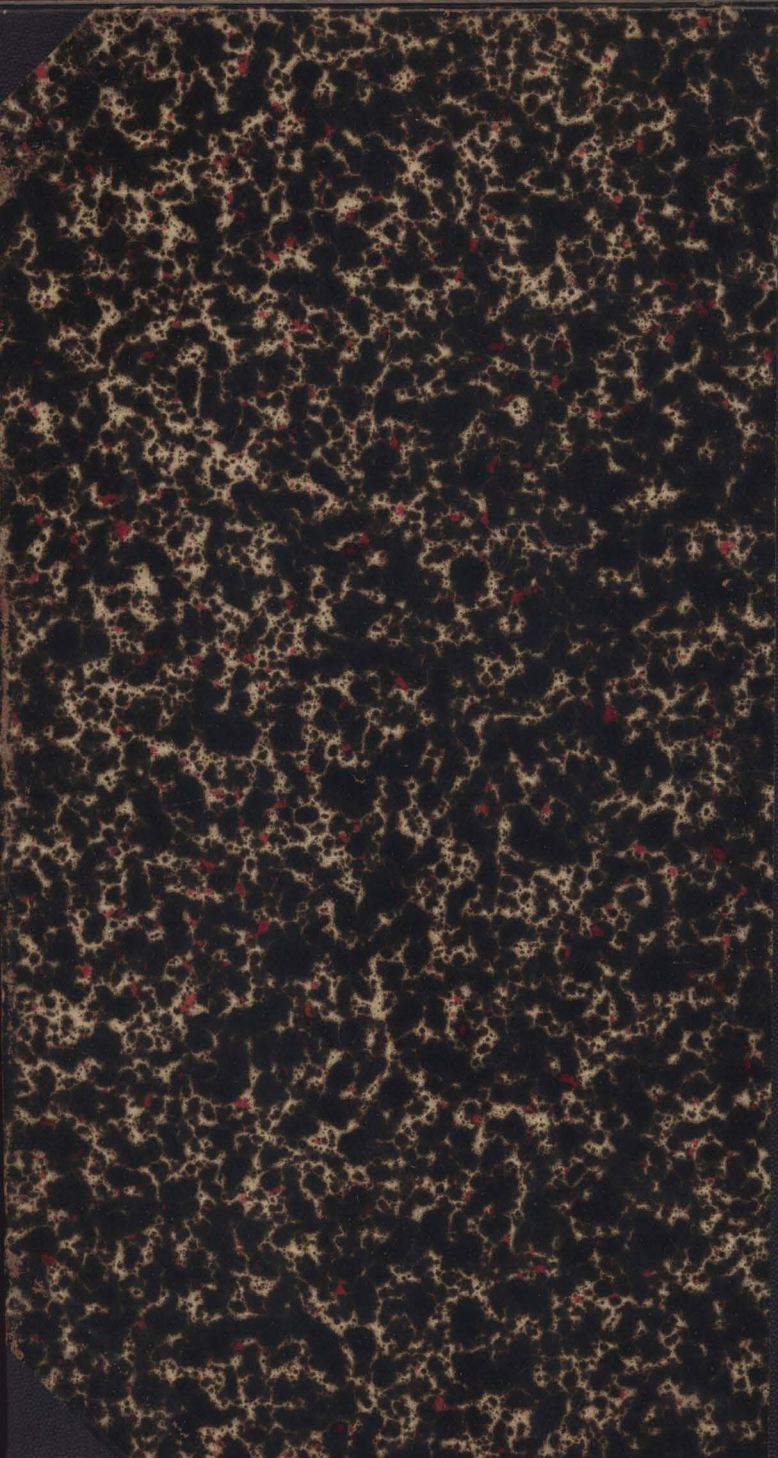

Jegenyefenyves természetes felújítása.

(Wolfsboden, Schwarzwald. — Kaán K. felvétele.)

7

